**REZYUME.** Ushbu maqolada Qoraqalpog‘istonda kinematografiyaning va ovoz rejissyorligi kasbining rivojlanish bosqishlari, badiiy filmlarning yoshlar hayotida tutgan o‘rni va filmlarning yaratilishida ovoz rejissyorining vazifalari haqida so‘z yuritiladi.

**РЕЗЮМЕ.** В данной статье рассматривается развитие професии кинематографиста и звукорежиссёра а Каракалпакстане, роль фильмов в жизни молодёжи, а также обязанности звукорежиссёра при создании фильма.

**SUMMARY.** This article talks about the stages of development of cinematography and the profession of sound director in Karakalpakstan, the role of beautiful films in the life of young people, and the duties of a sound director in the creation of a film.

# QARAQALPAQSTANDA ILIM HÁM MÁDENIYAT HÚJJETLI FILMINIŃ ALÍNÍWÍ TARIYXÍNAN

.

**M.Yusupbaev** - *úlken oqıtıwshı,*
**N.Ernazarov** - *assistent oqıtıwshı*
***Ózbekstan mámleketlik kórkem óner hám mádeniyat institutı Nókis filialı***

**Kalit so‘zlar:** rejissyor, kinostudiya, dublyaj, syomka, operator, truppa repertuar, saxna, kompozitsiya, zamonaviy film, tarixiy film, xronika, aktyor, teatr.

**Ключевые слова:** режиссёр, киностудия, дубляж, съёмка, оператор, труппа репертуар, сцена, композиция, современное кино, исторический фильм, хроника, актёр, театр.

**Key words:** director, film studio, dubbing, shooting, cameraman, troupe repertoire, stage, composition, modern cinema, historical film, chronicle, actor, theater.

Qaraqalpaqstan Respublikasında mádeniyat hám kórkem ónerdiń rawajlanǵanlıǵın sonnan biliwge boladı, sebebi biziń áwladtan- áwladqa jetip kelgen kórkem óner, sonıń ishinde kino tarawın aytsaq boladı. Sebebi, qaraqalpaq jerinde tuwılıp ósken hárbir insan kórkem ónerden shetlep ótpeydi desek asıra aytqan bolmaymız. Ullı insanlardıń dóretiwshiligi menen olardıń omirdi jan-táni menen súyip, keńnen túsinip onıń sheksiz imkaniyatların hár tárepleme keńnen jarata bilgen. Biziń áwladtan-áwladqa jetip kelgen miyraslarımızdı kóz-qarashıgınday asırawımız kerek. K.S.Stanislavskiy «Egerde siz ózinizdiń dóretiwshiligińizde Servantes, Shekspir, Leonardo da Vinchi, Rafael, Lev Tolstoy, Balzak, Gi De Mopassan, Chexov, Repin hám taǵı basqa da dóretiwshilerdiń shıǵarmalarına jaqınlasqıńız kelse, onda shártli túrde tábiyat nızamlarına sanalı túrde jeke ózinizdiń dóretiwshilikti ózinizge baǵındırıp alatuǵın jeke ózlerińizdiń dóretiwshiligizde sınap, tábiyat nızamların tuwrı hám anıq qollana alıwıńızdı úyrenińler» dep atap kórsetken edi. [2.9]

Ózbekistan Respublikası Prezidenti Sh.M.Mirziyoevtiń 2021-jıl 7-apreldegi shıqqan PK-6202» Kino san’ati va sanoatini yangi bosqichga olib chiqish sohani davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash tizimini yanada tako-millashtirish to‘g‘risida»gi [1.1] qararına tiykarlanıp (Pravda vostoka ukaz Prezidenta Uzbekistana № 164 (14934) 8-aprel 2021 g) Qaraqalpaq kino tarawında basqa Respublikalar qatarında teńnen qádem taslap kino, kórkem ónerine degen itibardı ele de kúsheytiwge bekkem at salısıp atır. Qaraqalpaqfilm óziniń kóp jıllıq tájiriybesine súyene otırıp dáslep «Uzkinoxronika Qaraqalpaqstan filialı» dáwirinen baslap-aq hújjetli filmlerdi súwretke ala basladı. 1973-jıldan baslap «Uzkinoxronika Qaraqalpaqstan filialı»na jumısqa kelgen Talasbay Abdireimov rejissyor sıpatında qabıl etilgen bolsa, 30-jıldan aslamıraq waqıt ishinde nátiyjeli miynet etip, qaraqalpaq kino ónerin rawajlandırıwǵa eristi.

Talasbay Abdireimov 1973-jılı túsirilgen «Qaraqalpaqstanda ilim hám mádeniyat» atlı hújjetli filmin súwretke alıwǵa qatnastı. Ol 1973-jılı Ostrovskiy atındaǵı Tashkent mámleketlik teatr hám súwretshilik institutın tabıslı tamamlap kelgennen soń «Uzkinoxronika Qaraqalpaqstan filialı»na rejissyor lawazımına jumısqa qabıl etilip usı filmniń súwretke alıw jumısları menen óziniń dóretiwshilik jumısın basladı. Sol waqıtları «Uzkinoxronika Qaraqalpaqstan filialı» direktorı Kamal Mámbetov edi. «Qaraqalpaqstanda ilim hám mádeniyat» atlı hújjetli filmniń avtorı Kamal Mámbetov hám Babash İsmoylovlar edi. Rejissyorı Tashkentli Rumiya Sharifdjanova, Uzkinoxronika rejissyorı operatorı Uktam Rizaev bul operatorda Tashkentten kelgen. Bul hújjetli film 2-bólim 20 minuttı quraydı. Filmniń birinshi súwretke alıw procesi Tórtkúl qalasınan

baslandı. Filmdi túsiriwden maqset Qaraqalpaqstan Avtonomiyalı Respublika bolǵanına 1974-jıl 50-jıl tolıw múnásibeti menen súwretke alıw názerde tutılǵan. [4.141] Usı múnásibet penen Qaraqalpaqstandaǵı miynet aldınǵıları hám Qaraqalpaqstandaǵı ilim hám mádeniyattıń sol dárejede jetiskenligin súwretke alıw hám xalıqqa kórsetiw názerde tutılǵan. Bul «Uzkinoxronika Qaraqalpaqstan filialı»nıń rejedegi filmi edi. Filmniń birinshi qádemi respublika eliw jıl ishinde qanday jetiskenliklerge eristi birinshi qádem mine usılardı kórsetiwden ibarat boldı. Tórtkúl qalasında hám Qaraqalpaqstan aymaǵındaǵı socialistlik miynet qaharmanların kórsetiw baslı maqset etip túsiriw boldı. Tórtkúl rayonı hám Beruniy rayonındaǵı aldınǵı paxtakesh hám pillekeshlerdi birinshi bolıp súwretke aldı. Onnan soń film rejissyorı Rumiya Sharifdjanovanıń tikkeley rejissyorlıq fantaziyası menen súwretke alıw toparı (syomochnaya gruppa) Moynaq qalasına qaray jol aladı. Moynaq qalasında ilimpazlardıń sonıń ishinde balıq óndirisin rawajlandırıw boyınsha «Balıqshılıq labaratoriyasın» súwretke alıw názerde tutılǵan. Bundaǵı baslı maqset Aral teńiziniń balıqları dúnya júzine belgili bolıp turǵan bir waqıtları usı laboratoriyanı súwretke alıw, rejissyorlıq kózqarastan shette qalǵan joq edi. Qaraqalpaqstannıń 40-jıllığı degen úlken 4 etajlı korabl menen Aral teńiziniń ortasında jaylasqan ilimpazlardıń ilimiy laboratoriyasına jol alıp sol jerdegi balıq óndirisi boyınsha alıp barıp atırǵan ilimiy jumıslardı súwretke alıw rejissyor assistenti Talasbay Abdreymovqa júklengen edi. Jas talantlı rejissyor hárbir alǵan kadrlerine itibarlı bolıp filmniń sapası jaqsı bolıwı ushın iri plan (krupnıy plan) orta plan (sred.plan) hám alıs planlardan (dalnıy plan) hám Aral tenizin panorama islep óz talantın iske qosa basladı. [5. 3] Ilimpazlardıń hárbir balıqtı tekserip atırǵanların hám usı labaratoriyada qanday mashaqatlı jumıslar islengen bolsa rejissyor tárepinen heshbir kadr shette qalǵan emes. Bunnan keyingi súwretke alıw jumısları Qaraqalpaqstanǵa Rossiyadan bir topar delegaciya aktyorlar, artistler, qızıqshılar hám t.b. dóretiwshi insanlar kelgen edi. Bul jerde de rejissyor Rumiya Sharifdjanovanıń fantaziyası menen Moskvadan kelgen miymanlardı teatrda súwretke alǵannan soń xalıq artisti Ayımxan Shamuratovanıń úyinde miymanda bolǵan xalıq artisti Nonna Mordyukova hám Ayımxan Shamuratovalardı ekewin birge súwretke alıw film ushın júda zárúrli edi. Bul eki xalıq artistleri de sol dáwirdiń juldızları bolıp esaplanatuǵın edi. Qaraqalpaq film kiyinrekte óz iskerligin toqtatpay Qaraqalpaqstan Respublikasınıń kópshilik rayonlarında Shımbay, Qaraózek, Xojeli, Qońırat hám Qanlıkól rayonlarınıń mekteplerindegi jetiskenlikler zamanagóy emlewxanalar, salıkeshler, balalar baqshası, qurılıs trestleri, bunnan keyin Taxtakópir rayonındaǵı xalıqtıń tili menen aytqanda «qızıl» dep atalatın qızıl qum dalalarına barıp sol waqıttaǵı miynetten dańq shıǵarǵan aldınǵı shopanlardı túsiriw gezektegi súwretke alıw jumısları bolıp esaplanǵan edi.

Sanbay Xoshmuratov, Qarshıǵa Kenjebaev degen 1973-jılları aldınǵı shopanlardan bolıp esaplanǵan edi. Jas talantlı rejissyordı sol waqtaǵı «Uzkinoxronika Qaraqalpaqstan filialı» direktorı Kamal Mambetov endi ǵana kinoǵa qádem qoyıp atırǵan talantlı rejissyordı ele 5-6-jıldıń ishinde kórkem film túsiriw dárejesine de jetisemiz, siz sonda tayar turıwıńız kerek dep tájiriybe toplaw ushın T.Abdireymovtı belgili rejissyorlardan úyrensin dep súwretke alıwdıń sırların úyrensin sebebi jergilikli kadr kerekligin oylap qoyǵan edi. Negizinde T.Abdireymov teatrda rol oynayman dep júrgen eken. Sol waqıtları montajnıy stol kamera hám taǵı basqada kino túsiriw texnikaları júda az muǵdarda edi. Sol waqta operator Naǵmet Dawqaraev bar edi. Operator Perdebay Qayıpov ta endi ǵana operatorlıq jumısların baslaǵan edi. Al Uzaqbay Jalimbetovtı bolsa Kamal Mambetov televideniede rejissyorlıq etip atırǵan xızmetinen Uzkinoxronikaǵa mirát etedi. Mine, biz sóz etip atırǵan belgili «Qaraqalpaqstanda ilim hám mádeniyat» atlı húǵjetli filmnin tariyxına azıraq toqtap óttik. 1895-jıl aǵa-ını Lyumerlar tárepinen Franciyada kino óneri payda bolǵan bolsa bizlerde mine tap sonday jaqsı janalıqlar menen kino óneri sonıń ishinde húǵjetli filmler túsirilip kino kórkem óneri rawajlana basladı. [6. dala jazıwları]

Lui hám Ogyust Lyumerlar Parijde birinshi márte poezdıń háreket etip kelgen lentasın dúnyada birinshi márte kórsetken bolsa, al, kelesi jılı 1896-jılı 2 minutlıq lentası menen dúnya júzi boylap Tokio, Sankt-Peterburg, Kair, Deli, Shanxay, Rio-De Janeyro hám taǵı basqa qalalarda bolıp ózleriniń kino áleminde ashqan jańalıǵı menen pútkil dúnyanı hayran qaldırdı. [3.19] Kino kórkem óneriniń payda bolǵanına bir júz jigirma bes jıldan aslamıraq waqıt ótken bolsada kino tarawı kúnnen-kúnge rawajlanıp xalqımızǵa ruwxıy azıq berip kelmekte. Qaraqalpaq kino kórkem óneri, kórkem óner túriniń ishindegi eń genjetayı bolıp esaplanadı. Ózbekstan Respublikası Prezidenti Sh.M.Mir-

ziyoev «Sonlıqtanda biz jaslardı kórkem ónerge sonıń ishinde kino tarawın rawajlandırıw ushın ele de kóbirek bilim alıwına imkaniyatlar jaratıp beriwimiz kerek» dep atap kórsetken edi.

**Ádebiyatlar**


1. Sh.M.Mirziyoev (pravda vostoka) Ukaz Prezidenta Uzbekistana №164(14934) 8-aprel` 2021 g.
2. Teshebay Bayandiev. «Quwatbay Abdireimov» Qaraqalpaqstan baspası. 9 b. 198-j.
3. Рамил Павлович Соболев «Как кино стало исскуством» Изд.во Мистетство Киев, Свердлова с. 19. 7 1975 г.
4. Республиканский архив Республики Каракалпакстан 141/621.12.1990 офис №1 дело №28 Каракалпакское линия по кинофикации и кинофильмы.
5. Ustaz jolı 52(337 )18.12.2004. 3 b.
6. M.Yusupbaev «Dala jazıwları» İnformator №3 Talasbay Abdireimov 20-12- 2023 j.



**REZYUME.** Maqolada qoraqalpoq kino sohasinda hujjatli filmlarning shakllanishi, birinchi qoraqalpoq hujjatli filmlarining olinishi tarixi haqida so‘z etiladi. Tolasbay Abdireimovning qoraqalpoq kinosiga qo‘shgan mehnati, uning umr yo‘li va kasbiy tajriybasi haqida so‘z etiladi.

**РЕЗЮМЕ.** В статье рассказывается о становлении документальных фильмов в области Каракалпакского кино, об истории создания первых каракалпакских документальных фильмов. Рассказывается о вкладе толасбая Абдиреимова в каракалпакское кино, его жизненном пути и профессиональном опыте.

**SUMMARY.** The article tells about the formation of documentaries in the field of Karakalpak cinema, about the history of the creation of the first Karakalpak documentaries. It tells about Tolasbai Abdireimov's contribution to the Karakalpak cinema, his life path and professional experience


## SOME CHALLENGES AND SOLUTIONS OF MUSIC PEDAGOGY


**K.Zaretdinov** – *associate professor*
*Nukus branch of Uzbekistan State Institute of Arts and Culture*



**Tayanch so‘zlar:** turli xil ta'lim uslublari, cheklangan resurslar, nazariya va amaliyot, o‘quvchilar motivatsiyasi, yangi texnologiyalar, inklyuzivlik, xilma-xillik, baholash va baholash, boshqa o‘qituvchilar bilan hamkorlik, musiqa ta'limi targ‘iboti.

**Ключевые слова:** разнообразные стили обучения, ограниченные ресурсы, теория и практика, мотивация учащихся, новые технологии, инклюзивность, разнообразие, оценивание и оценивание, сотрудничество с другими педагогами, пропаганда музыкального образования.

**Key words:** diverse learning styles, limited resources, theory and practice, motivating students, new technologies, inclusivity, diversity, assessing and evaluating, collaborating with other educators, advocating for music education.


Music education is a vital component of a well-rounded education, yet it comes with its own unique set of challenges for educators. From diverse learning styles to limited resources, music teachers must navigate a variety of obstacles in order to provide a comprehensive and enriching learning experience for their students.

One of the primary challenges in music pedagogy is accommodating diverse learning styles. Students have different ways of processing and retaining information, and it can be difficult for educators to effectively reach each individual. Some students may excel in auditory learning, while others may thrive in visual or kinesthetic learning environments [2, 31-32]. Music teachers must find creative and inclusive ways to engage all types of learners in their classroom.

Limited resources also pose a significant challenge for music educators. From instruments and sheet music to technology and recording equipment, the cost of providing a well-rounded music education can be prohibitive for many schools [7]. Teachers must find innovative ways to work within these limitations and provide meaningful musical experiences for their students.

Balancing theory and practice is another challenge in music pedagogy. While it is important for students to have a solid understanding of music theory, it is equally important for them to have opportunities to apply that knowledge through performance and